

Universitetet i Bergen
Kollegiesekretariatet

Bergen, 18. februar 2005
Sak nr. 05/00633-4/008

HØRING – ”STRATEGI FOR DIGITALE LÆRINGSRESSURSER FOR GRUNNOPP- LÆRINGEN, UNIVERSITETS- OG HØGSKOLESEKTOREN OG VOKSNES LÆRING”.

Vi viser til brev fra Kollegiesekretariatet datert 25.01.05, sak 05/633 der vi blir invitert til å komme med kommentarer til ”Strategi for digitale læringsressurser for grunnopplæringen, Universitets- og høgskolesektoren og voksnes læring”. Universitetsbibliotekets kommentarer knytter seg spesielt til Norgesuniversitetets forslag til ”Strategi for digitale læringsressurser i høgre utdanning 2005-2008”.

1. Kort om Universitetsbiblioteket i forhold til digitale læringsressurser

UB vil innledningsvis gi noen korte kommentarer om bruksområder for digital læring og digitale læringsressurser (DLR). Dette innsatsområdet har i dag åpnet nye samarbeidsarenaer for UB i forhold til både studenter og faglig tilsatte.

UB deltar allerede i dag aktivt på flere av de innsatsområdene som omtales i notatet. Av slike kan nevnes:

- utbygging av digitale vitenkilder og bibliotekressurser basert på strategiske planer
- nasjonalt samarbeid om etablering av felles bibliotekportaler
- utvikling av tjenesten The Bergen Open Research Archive (BORA)
- tilrettelegging av kurs i informasjonskompetanse
- kurs i bibliotekbruk for studenter
- etablering av læringsentra ved alle fakultetsbibliotek

Utvikling og bruk av digitale læringsressurser er hittil bare i en startfase. UB ser at det i tiden fremover vil bli et stort behov for å styrke kontakten med de organer og fagmiljøer som arbeider på feltet. Målet er at UBs kompetanse innen gjenfinning, kvalitetssikring, organisering, lagring og formidling av digitale kunnskapsressurser kan trekkes aktivt inn i så vel planleggings- som utviklingstiltak ved fakultetene.

2. Kommentarer til strategiutkastet

2.1 Generelt

Erfaring viser at det ofte er svært ressurskrevende å utvikle læringsressurser som tar i full bruk de muligheter som digital teknologi i dag gir for interaktiv læring gjennom bl.a. bruk av multimedia.

Det er derfor av overordnet betydning at de ressurser som utvikles, blir tilrettelagt etter internasjonale standarder for interoperabilitet og bygger på prinsippet om ressursdeling, jf utviklingen av Open Access-bevegelsen internasjonalt. De ressurser som skapes, må også lagres slik at de er teknisk tilgjengelige i lang tid fremover.

Vi støtter sterkt strateginotatets ønske om å skape en ”delingskultur” mellom institusjonene (s 5).

I dag etableres det åpne, web-baserte publiseringsarkiv på universitetene, og høyskolene vil snart følge etter. Det er åpenbart at disse arkivene også vil bli viktige elementer i arbeidet med både å tilrettelegge DLR og sikre løsninger for stabil langtidsbruk. Det kan her nevnes at vår samarbeidspartner ved MIT, som har utviklet det (open source) databasesystemet, DSpace, som UiB bruker, er aktivt med i arbeidet innen tiltaket IMS Global Learning Consortium (<http://www.imsglobal.org/>) Dette er det sentrale organet internasjonalt for bl.a. utvikling av de facto tekniske standarder for DLR. Her bør vi i Norge også delta.

UB ser positivt på at det nå utredes hvordan nasjonale fellestiltak kan påskynde utviklingen av feltet DLR, men også på dette området vil det være slik at det er de engasjerte fagmiljøene på institusjonene som driver arbeidet fremover. Dette har vi mange eksempler på ved Universitetet i Bergen. Vi har i denne forbindelse merket oss utsagnet på s. 7: ”Det synest som om strategiar på overordna nivå har liten effekt på aktiviteten i fagmiljøa”. På den annen side vil økonomiske utviklingsmidler fra nasjonalt nivå kunne ha stor betydning for aktivitetene i fagmiljøene.

2.2. Om ønsket situasjon i 2008 og de enkelte tiltaksområdene

Vi etterlyser en mer presis bruk av begrepene ”utvikle”, ”produsere” og ”lage” læringsressurser. På side 9 heter det i det fremtidsbildet som gis, at ”Studenten utviklar og produserer læringsressursar som ein del av læringsprosessen sin”. Under ”Tiltaksområde 1: studentar” gis det anbefaling om at ”Arbeid med utvikling av digitale læringsressursar blir gjort obligatorisk i alle studium i universitets- og høyskolesektoren innan 2007”.

I vanlig språkbruk betyr ”utvikle” og ”lage” i denne konteksten ’å utvikle det faglige læringsstoffet i kraft av fagkompetanse på området’. Slik tolket blir utsagnene i strategiutkastet meningsløse. Dersom der er tale om å tilrettelegge/tilpasse/redigere foreliggende kildemateriale, bør språkbruken endres.

UB slutter seg i hovedsak til de tiltakene som nevnes, og finner at universitets- og høyskolebibliotekene vil bli viktige støttespillere fremover i arbeidet med DLR.

Vi nevner her for eksempel pkt 3.1. ”Økonomiske insentiv” der det pekes på behovet for at de digitale læringsressursene kan inngå i en ”nasjonal læringsportal”. Universitetsbibliotekene er i dag i ferd med å opprette bibliotekportaler som nytter samme basissystem (MetaLib). Ved dette vil alle elektroniske ressurser bli enkelt søkbare og tilgjengelige for studenter og ansatte ved alle institusjonene. Tilsvarende felles løsninger planlegges for høyskolesektoren.

Som nevnt over, støtter vi sterkt intensjonen i pkt 4.2 om ” Gjenbruk av tidlegare utvikla ressursar” og vil konkret vise til det samarbeidet som er i gang mellom universitetenes publiseringsarkiv i utviklingen av identiske opplegg for metadata og bruk av tekniske protokoller som fremmer gjenbruk/høsting av materiale. (Open Archive Initiative Protocol for Metadata Harvesting- OAIPMH, jf. <http://www.openarchives.org/>)

I pkt.4.5 omtales behovet for tverrsektorielle prosjekter, og herunder ”Læringsopplegg for informasjonskompetanse for studenter”. Her er alt UB i gang med egne tiltak, samtidig som dette er et område for nasjonalt koordinert utviklingsarbeid.

Avslutningsvis nevner innstillingen de utfordringer som ligger i ”standardisering” og ”opphavsrettsbehandling”. Dette er sentrale tema også i universitets- og høyskolebibliotekenes arbeid på området. Dels vil det her være tale om å bygge ut nasjonale kompetanseorgan på området (i

Nasjonalbiblioteket når det gjelder opphavsrett) og dels om å utvikle en ”førstelinjekompetanse” i institusjonene som kan rettlede studenter og ansatte på disse områdene.

Etter UBs vurdering er det viktig å etablere et nært fellesskap mellom lærings- og bibliotekmiljøene i utvikling og forvaltning av digitale læringsressurser. Her kan bl.a. resultatene fra den kartleggingen som UHR nylig har gjennomført vedr. bibliotekene og Kvalitetsreformen danne et faglig utgangspunkt for drøfting av samarbeids- og utviklingstiltak i årene som kommer.

Vi vil spesielt understreke uttalelsen i siste avsnitt på s. 8 i innstillingen om at ”... nye læringsmetodar krev integrering av bibliotekressursar i undervisninga.” Dette er helt vesentlig poeng, som det etter vårt syn bør legges større vekt på i en strategi for digitale læringsressurser enn det gjøres i den foreliggende innstillingen. I de nye undervisnings- og læringsformene som er tatt i bruk som en følge av kvalitetsreformen, vektlegges akademisk skriving som en viktig del av studentens læringsprosess. Her må informasjonssøking og studentenes læring gjennom skriveprosessen ses i sammenheng. Bibliotekets pedagogiske rolle blir gjennom dette sterkere integrert i det helhetlige læringsmiljøet.

Dagens samfunn er preget av informasjonsoverflod, og derfor er det viktig å kvalitetssikre den informasjonen som skal ligge til grunn for læring, undervisning og forskning ved universitetet i dag. Informasjonskompetanse er nevnt i meldingen. Men bibliotekets rolle i det pedagogiske støtteapparatet blir etter vårt syn likevel ikke tilstrekkelig vektlagt. Det sies heller ikke noe om innholdet i begrepet informasjonskompetanse. Informasjonskompetansebegrepet og bibliotekets nødvendige rolle som pedagogisk bidragsyter i studieprogrammene ved institusjonen må gjenspeiles i de dokumenter som legger føringer på institusjonene og deres strategier for de kommende år.

2.2. Kommentarer/endringsforslag til konkrete punkter i ”Strategi for digitale læringsressurser i høgre utdanning 2005-2008”

S. 4, siste kulepunkt, endres til:

”Bibliotekressursar skal støtte opp om læring og undervisning og forskning. Auka mengde digitale kunnskapskjelder gjer det naudsynt å utvikle program for informasjonskompetanse, tilpassa ulike nivå i studiet. Biblioteket må i samarbeid med fagmiljøa ha ei sentral rolle i integrering av informasjonskompetanse i studieprogramma i universitets- og høgskolesektoren.”

S. 5, nederst og s. 6 øverst:

I avsnittet ”Definisjon av digital læringsressurs” ”vurderer denne gruppa alle digitale ressursar som kan brukast i læringssamanheng som ein digital læringsressurs”. Vi forutsetter at definisjonen er ment å favne hele læringsmiljøet, samt å ta høyde for studentens læringsprosess, selv om dette ikke fremkommer i selve definisjonen.

At man i forslaget velger ”å grovinndelege digitale læringsressursar i to kategoriar: fagdidaktiske og digitale kunnskapskjelder/bibliotekressursar” (s. 6) virker etter vårt syn ikke klargjørende. Dette er snarere med på å tilsløre en del av bildet, nemlig biblioteket som pedagogisk ressurs i studieprogrammene, og på å gjøre helheten i læringsmiljøet uklart.

S. 7, de to siste setningene i tredje avsnitt under overskriften ”Fagdidaktiske digitale læringsressursar ...”, endres til: ”Samtidig melder universitets- og høgskolebiblioteka, etter fleire år med stillstand, om auka i utlån av alle typar ressursar, stigande besøkstal og aukande behov hjå studentane for informasjon om og veiledning i søk, kritisk vurdering av kjelder og etisk bruk av kjelder. Universitets- og høgskolebiblioteka ser denne utviklinga i samanheng med dei nye studieformene samt informasjonsflaumen i samfunnet vårt.”

S. 8, overskriften ”Digitale kunnskapskjelder/bibliotekressursar” endres til:

”Biblioteket som pedagogisk ressurs i studieprogramma”.

S. 8, siste avsnitt endres til:

”Utfordringa for universitets- og høyskolebiblioteka er å gjere ressursane synlege på ein slik måte at dei blir tekne i bruk av både lærerkreftene og av studentane. Det handlar ikkje berre om å gjere ressursane tilgjengelege via institusjonane sine nettverk, men også om forståinga av at nye læremetodar krev integrering av biblioteket som pedagogisk ressurs i undervisninga.

Informasjonskompetanse er sentralt i denne samanhengen, og kan sjåast på som ein prosess der ein har strategiar for å optimalisera prosessen frå eigen tekst til informasjonssøk og tilbake til eigen tekst. I denne prosessen går skriving og informasjonssøk, -vurdering og -bruk hand i hand, og viser at biblioteket sitt opplegg for undervisning i informasjonskompetanse må vere integrert i studenten si læring og undervisning.”

S. 9, tillegg etter fjerde setning i tredje avsnitt:

”Mange av læringsressursane har ho sjølv vore med på å utvikle, i samarbeid med studentane og støtteapparatet (teknisk, pedagogisk, media, bibliotek) ved lærestaden. Ho tek eksempelvis med biblioteket som pedagogisk ressurs i planfasen til programma. På den måten kvalitetssikrar dei informasjonskompetanse som læringsmål integrert i studieprogramma.”

S. 10, tillegg etter fjerde setning i andre avsnitt:

”Alle studentane og dei fagleg tilsette har no tilgang til Internett og aktuelle ressursar gjennom breibandsnett på lærestaden, på arbeidsstaden og i heimen. Den pedagogiske støtten for produksjon og bruk av læringsobjekt er etablert i samarbeid mellom ikt, bibliotek og fagmiljø.”

S. 11, anbefalingen til 1.3 endres til:

”Alle studentar skal gjennom samarbeid mellom bibliotek og fagmiljø ha tilbod om opplæring i informasjonskompetanse innan 2007.

S. 12, anbefalingen til 2.2 endres til:

”Kurs i universitets- og høyskolepedagogikk skal inkludere bruk av ikt, produksjon av digitale læringsressursar og informasjonskompetanse.

Kari Garnes
bibliotekdirektør

Jens Evang Reinton
kontorsjef